

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM NGHỆ THUẬT TRUNG ƯƠNG**

BÙI VĂN ĐẠT

**DAY HỌC ĐÀN PHÍM ĐIỆN TỬ TRONG HOẠT ĐỘNG
NGOẠI KHÓA TẠI TRƯỜNG TRUNG HỌC CƠ SỞ TÂN
TRIỀU, HUYỆN THANH TRÌ, HÀ NỘI**

**TÓM TẮT LUẬN VĂN THẠC SĨ
LÝ LUẬN VÀ PHƯƠNG PHÁP DAY HỌC ÂM NHẠC
Khóa 11 (2018- 2020)**

Hà Nội, 2022

**CÔNG TRÌNH ĐÃ ĐƯỢC HOÀN THÀNH
TẠI TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM NGHỆ THUẬT TRUNG ƯƠNG**

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS Trần Hoàng Tiến

Phản biện 1: PGS.TS Phạm Trọng Toàn

Phản biện 2: PGS.TS Nguyễn Bình Định

Luận văn được bảo vệ trước Hội đồng chấm luận văn thạc sĩ
tại trường ĐHSP Nghệ thuật Trung ương

Vào ngày 19 tháng 01 năm 2022

Có thể tìm hiểu luận văn tại:

Thư viện Trường ĐHSP Nghệ thuật Trung ương

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Mục đích phát triển toàn diện con người Việt Nam được cụ thể hóa qua thông tư số 04/2014- BGDĐT do BGDĐT ban hành năm 2014: *về việc quản lý hoạt động giáo dục kỹ năng sống và hoạt động ngoài giờ chính khóa* (gọi là ngoại khóa) là căn cứ pháp lý, tạo điều kiện cho nhiều trường phổ thông tổ chức sinh hoạt ngoại khóa, trong đó nổi bật 2 nội dung chủ đạo: rèn luyện thể chất; nâng cao nhận thức, tinh thần, phát huy nội lực, trí tuệ đội ngũ kế cận, chủ động tiếp thu loại hình nghệ thuật tiên tiến, hiện đại trên thế giới, bảo tồn, phát huy bản sắc văn hóa dân tộc.

Thực hiện chủ trương BGDĐT, trường THCS Tân Triều, huyện Thanh Trì, Hà Nội tiến hành tổ chức hoạt động ngoại khóa: TDTT, vẽ tranh, ca hát, nhảy múa, nhạc cụ. Là cơ sở giáo dục chú trọng các loại hình nghệ thuật, tiêu biểu vào những năm 80, thế kỷ XX, nhiều HS trường THCS Tân Triều đạt giải cao vẽ tranh trong nước, triển lãm quốc tế nên những năm qua, các nhóm văn nghệ thường xuyên sinh hoạt, thu hút HS năng khiếu âm nhạc, nhảy múa, tạo không khí sinh hoạt vui tươi, trẻ trung.

Trải qua 7 năm (2014- 2021) tổ chức lớp (sau này là CLB) đàn phím điện tử ngoại khóa, GV nhận thấy cần cải tiến, bổ sung phương pháp, rút kinh nghiệm, nâng cao chất lượng dạy học trước những biến đổi xã hội do đại dịch Covid- 19 gây ra. Từ dạy học trực tiếp (offline) đến trực tuyến (online) đòi hỏi thầy trò thích ứng nhanh, cố gắng duy trì CLB đàn phím điện tử, đem lại niềm tin, động lực học tập cho HS khi phải ở nhà suốt thời gian dài giãn cách. Những biện pháp dạy học trực tuyến được GV tổng kết nhằm hạn chế nhược điểm, phát huy ưu điểm, tiếp tục duy trì hoạt động dạy học đàn phím điện tử ngoại khóa trong tình hình mới. Đây là lý do tôi chọn đề tài: ***“Dạy học đàn phím điện tử trong hoạt động ngoại khóa tại trường THCS Tân Triều, huyện Thanh Trì, Hà Nội”*** làm luận văn cao học chuyên ngành Lý luận và phương pháp dạy học Âm nhạc.

2. Lịch sử nghiên cứu

Cấu tạo bàn phím đàn phím điện tử tương đồng Piano nên sách, giáo trình, tài liệu dạy học phong phú, đa dạng. Có thể phân thành 2 loại: sách, giáo trình luyện ngón, bài kỹ thuật (Etude), tiểu

phẩm, tác phẩm Piano, đàn phím điện tử (dùng trong đào tạo chuyên nghiệp); những tài liệu (in nội bộ) hoặc do 1 tác giả biên tập, xuất bản nhằm phổ biến đàn phím điện tử. Những công trình lý luận dạy học đàn phím điện tử xuất hiện trong luận văn cao học LL&PPDHAN.

2.1. Sách, giáo trình đàn phím điện tử

Năm 2001, PGS.Nguyễn Xuân Tứ viết 2 cuốn giáo trình: *Hướng dẫn dạy và học đàn Organ cho hệ CĐSP trường CĐSP Nhạc - Họa Trung ương* (tập 1-2), Nxb Âm nhạc (Tài liệu lưu hành nội bộ); Đến năm 2004, xuất bản tiếp 2 cuốn: *Phương pháp dạy và học đàn phím điện tử*.

Năm 2011, trường ĐHSP Nghệ thuật TW in cuốn *Tài liệu Keyboard dùng cho năm thứ nhất hệ ĐHSPAN*.

Sách Âm nhạc lớp 6, 7, 8, 9 (chương trình GDPT cũ) là nguồn tài liệu để GV trường THCS Tân Triều biên soạn thành bài đàn phím điện tử (bổ sung hợp âm, chọn tiết tấu).

Ngoài ra, chúng tôi tham khảo một số tài liệu do các tác giả tự biên soạn như: Sơn Hồng Vĩ (2004), *Tự đặt hợp âm cho đàn Guitar và Organ*. Hoàng Phúc: *Từ điển các thế bấm các hợp âm soạn cho đàn Piano và Organ*. Nội dung những tài liệu trên đề cập cách bấm hợp âm theo từng thế tay trên Piano, đàn phím điện tử.

2.2. Luận văn cao học Lý luận và phương pháp dạy học âm nhạc

Trong dạy học đàn phím điện tử, một số luận văn cao học LL&PPDHAN đã đề cập, trình bày biện pháp nâng cao chất lượng cho đối tượng học, nơi đào tạo như: trường ĐH, CĐ có ngành SPAN, GDMN, các trường phổ thông (Tiểu học, THCS, THPT), CLB, nhà văn hóa, cung thiếu nhi, trung tâm âm nhạc.

Năm 2013, tác giả Trương Thị Lệ Thương bảo vệ thành công luận văn cao học: *Đổi mới giáo trình và phương pháp giảng dạy đàn Organ cho sinh viên khoa Sư phạm của Học viện Âm nhạc Huế* tại HVANQGVN. Luận văn tập trung nội dung đổi mới, đưa ra phương pháp dạy đàn phím điện tử và xây dựng giáo trình cho SV khoa Sư phạm, HVAN Huế.

Năm 2013, tác giả Nguyễn Ngọc Anh bảo vệ luận văn cao học: *Nâng cao chất lượng giảng dạy đàn Electronic Keyboard cho*

sinh viên ĐHSP Âm nhạc tại Hà Nội tại Học viện Âm nhạc Quốc gia Việt Nam.

Năm 2016, tác giả Hồ Hữu Thái bảo vệ luận văn *Dạy học đàn phím điện tử tại khoa SP Nhạc Họa trường ĐH VHNT Quân đội* tại trường ĐHSP Nghệ thuật TW.

Năm 2018, tác giả Vũ Mạnh Hùng bảo vệ luận văn *Một số giải pháp nâng cao chất lượng dạy học đàn phím điện tử cho sinh viên hệ Cao đẳng Sư phạm tiểu học trường Đại học Hạ Long*", nội dung đề cập soạn đệm trên đàn Electronic Keyboard, đệm ca khúc theo điệu tango, cha cha, disco, rumba...

Toàn bộ sách, giáo trình, luận văn nêu trên đề cập dạy học đàn phím điện tử cho nhiều đối tượng, đồng thời là nguồn tài liệu tham khảo hữu ích. Đến nay chưa thấy công trình nào nghiên cứu hoạt động dạy học đàn phím điện tử trong hoạt động ngoại khóa tại trường THCS Tân Triều, huyện Thanh Trì, Hà Nội. Vì vậy, đây là đề tài mới, không trùng lặp các công trình trước.

3. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu

3.1. Mục đích nghiên cứu

Trên cơ sở nghiên cứu lý luận, thực trạng dạy học đàn phím điện tử trong hoạt động ngoại khóa tại trường THCS Tân Triều, huyện Thanh Trì, Hà Nội, mục đích luận văn xác định đưa ra một số biện pháp nâng cao chất lượng dạy và học, giúp học sinh phát triển năng lực diễn tấu đàn phím điện tử, tăng cường hiểu biết âm nhạc.

3.2. Nhiệm vụ nghiên cứu

Tìm hiểu về cơ sở lý luận về dạy học và thực trạng dạy học đàn phím điện tử trong hoạt động ngoại khóa tại trường THSC Tân Triều, huyện Thanh Trì, Hà Nội. Từ đó đổi mới hình thức dạy học, nêu biện pháp nâng cao chất lượng dạy học đàn phím điện tử.

4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

4.1. Đối tượng nghiên cứu

HS đàn phím điện tử trường THCS Tân Triều, huyện Thanh Trì, Hà Nội.

Các biện pháp dạy và học đàn phím điện tử.

4.2. Phạm vi nghiên cứu

Địa điểm nghiên cứu: trường THCS Tân Triều, huyện Thanh Trì, Hà Nội.

Thời gian nghiên cứu: từ tháng 9-2019 đến tháng 10-2021.

Hoạt động dạy và học đàn phím điện tử ngoại khóa tại trường THCS Tân Triều, huyện Thanh Trì, Hà Nội.

5. Phương pháp nghiên cứu

- Sử dụng phương pháp phân tích đề:
- + Chuyên soạn bài hát trong sách Âm nhạc THCS thành tiểu phẩm đàn phím điện tử.
- + Tạo câu chêm, chêm, đảo trong dạy học đệm hát
- + Trình bày kỹ thuật luân ngón, phối hợp 2 tay, phát huy hiệu quả tính năng đàn phím điện tử trong thu, ghi trước giai điệu.
- Phương pháp tổng hợp: sách, giáo trình, tài liệu Piano, đàn phím điện tử để biên soạn phù hợp đối tượng học đàn là HS THCS trường Tân Triều.

- Phương pháp thực nghiệm sư phạm: nêu kết quả đối chứng giữa 2 phương pháp dạy học: trực tiếp (offline) và trực tuyến (online)

6. Những đóng góp của luận văn

Luận văn nêu hiệu quả chất lượng dạy học đàn phím điện tử trong hoạt động ngoại khóa.

Đề cập vai trò tích cực trong dạy và học đàn phím điện tử ngoại khóa THCS.

Xác định đàn phím điện tử là phương tiện giáo dục tâm lý HS trường THCS Tân Triều trong dạy học trực tuyến.

Luận văn là tài liệu tham khảo cho GV tiến hành mở lớp, CLB dạy học đàn phím điện tử ngoại khóa tại các trường THCS ở huyện Thanh Trì, Hà Nội.

7. Bố cục luận văn

Ngoài phần Mục lục, Mở đầu, Kết luận, Tài liệu tham khảo và Phụ lục, luận văn gồm 02 chương:

Chương 1: Cơ sở lý luận và thực trạng dạy học đàn phím điện tử ngoại khóa tại trường Trung học cơ sở Tân Triều.

Chương 2: Biện pháp nâng cao chất lượng dạy học đàn phím điện tử trong hoạt động ngoại khóa.

Chương 1

CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TRẠNG DẠY HỌC ĐÀN PHÍM ĐIỆN TỬ TẠI TRƯỜNG TRUNG HỌC CƠ SỞ TÂN TRIỀU

1.1. Một số khái niệm

1.1.1. *Dạy học*

Dạy và học là hoạt động tương tác qua hành vi giao tiếp để dạy học đạt hiệu quả.

Dạy học gắn liền nhu cầu, đòi hỏi thực tiễn xã hội, điều kiện hình thành mối quan hệ giữa người dạy và người học. Những tác động tâm lý, lối sống, đạo đức của hai chủ thể tác động, ảnh hưởng qua lại. Người dạy có trình độ tri thức, nhân cách tốt sẽ tạo động lực tinh thần người học quyết tâm phấn đấu vươn lên, đạt nhiều thành công, trở thành người có ích cho xã hội, đất nước.

Hoạt động dạy: gồm 2 nội dung chính truyền đạt và điều hành. Hai biểu đạt này tương tác chặt chẽ để quá trình dạy thống nhất hiệu quả.

1.1.2. *Dạy học âm nhạc Trung học cơ sở*

Âm nhạc xuất hiện từ thời nguyên thủy, giữ vai trò quan trọng lịch sử nhân loại, trải qua nhiều giai đoạn khác nhau, đến nay âm nhạc là loại hình nghệ thuật phổ quát tại tất cả quốc gia, dân tộc trên thế giới với 3 lĩnh vực đặc trưng: sáng tác, biểu diễn, lý luận.

Nội dung và hình thức học tập đa dạng, tạo cơ hội cho học sinh được trải nghiệm và phát triển năng lực thẩm mỹ đặc thù: thể hiện, cảm thụ âm nhạc; phân tích, đánh giá âm nhạc; ứng dụng, sáng tạo âm nhạc; góp phần phát hiện, bồi dưỡng học sinh có năng khiếu âm nhạc.

Dạy học âm nhạc THCS đảm bảo tính linh hoạt, rộng mở, phù hợp điều kiện khác biệt giữa các vùng, miền, địa phương, dân tộc.

Như đã nêu, dạy học âm nhạc THCS trong giai đoạn quá độ giữa 2 chương trình giáo dục cũ, mới, ngoài học âm nhạc chính khóa, GV khuyến khích HS tham gia hoạt động âm nhạc ngoại khóa với nhiều hình thức khác nhau. Từ đặc điểm mở, không gò bó theo quy định tiết học chính khóa, sinh hoạt ngoại khóa đem lại hứng thú, giúp HS bộc lộ tính cách, năng lực, tăng cường quan hệ thầy trò, tạo niềm vui, phấn khởi giữa bạn bè cùng khối, lớp trong trường.

Có thể nêu khái niệm dạy học âm nhạc THCS: là phương pháp tổ chức hoạt động âm nhạc chính khóa, ngoại khóa nhằm phát triển

khả năng ca hát, diễn tấu nhạc cụ góp phần phát triển trí thông minh, chủ động sáng tạo của học sinh trong môi trường học đường THCS.

1.1.3. Hoạt động ngoại khóa

Hoạt động ngoài giờ chính khóa trong quy định này được hiểu là hoạt động giáo dục đáp ứng nhu cầu người học không thuộc chương trình, kế hoạch giáo dục do các cơ quan có thẩm quyền phê duyệt.

Hoạt động giáo dục ngoài giờ chính khóa góp phần củng cố, nâng cao kiến thức, kỹ năng, giáo dục nhân cách cho người học, có nội dung phù hợp đặc điểm tâm sinh lý người học, phù hợp với thân phong mỹ tục Việt Nam.

Hoạt động ngoại khóa được dẫn giải theo nghĩa: là tổ chức hoạt động thể chất, kỹ năng sống, văn hóa, nghệ thuật ngoài chính khóa nhằm phát triển toàn diện nhân cách, thể chất, tinh thần, năng lực học sinh.

1.1.4. Dạy học đàn phím điện tử

Sự phát triển nhanh công nghệ 4.0 trên thế giới đem lại nhiều thành tựu, góp phần thay đổi xã hội, trong âm nhạc nổi lên đàn phím điện tử, nhạc cụ tích hợp kỹ thuật số tiên tiến. Chỉ trong thời gian 30 năm (từ 1990 đến nay) đàn phím điện tử trở thành nhạc cụ chủ đạo tương tác với phần mềm soạn, viết nhạc, giả lập tất cả tiếng động tự nhiên và do con người tạo ra (thính phòng, nhạc nhẹ, dân gian), đây là ưu điểm vượt trội khi so sánh với nhạc cụ acoustic (âm thanh do chính cây đàn tạo nên).

Trong dạy học đàn phím điện tử, hiện nay có nhiều tài liệu, ấn phẩm tuyển chọn tác phẩm, bài kỹ thuật rất đa dạng. Tiêu biểu là bộ giáo trình của tác giả Xuân Tứ được BGDĐT chọn làm sách hướng dẫn trong cơ sở đào tạo âm nhạc:

- Tập 1, 2 *Hướng dẫn dạy và học đàn Organ* (năm 2002).

- Tập 1, 2 *Phương pháp dạy và học đàn phím điện tử* (năm 2007)

1.2. Dạy học âm nhạc chính khóa, ngoại khóa ở trường Trung học cơ sở Tân Triều

1.2.1. Khái quát trường Trung học cơ sở Tân Triều

Qua khảo sát, tìm hiểu thực tế của người viết luận văn (đang là giáo viên dạy âm nhạc trường THCS Tân Triều, huyện Thanh Trì, Hà Nội), cách đây trên 50 năm (1970) trường phổ thông liên cấp

Tiểu học và THCS Tân Triều được xây dựng trên địa bàn làng Triều Khúc (trước đây thuộc ngoại thành Hà Nội), một làng cổ có nhiều ngành nghề tiểu thủ công truyền thống, đến nay người dân Triều Khúc vẫn lưu giữ 31 nghề, nổi bật là nghề dệt quai nón (quai thao), chân chỉ hạt bột, thu lượm lông gà lông vịt, dệt thảm, tua cờ, mũ. Hội làng Triều Khúc nổi tiếng khắp thủ đô Hà Nội với các điệu múa Bồng, Chạy cờ, Múa Rồng. Vào dịp tết nguyên đán, dân làng mở hội, tổ chức nghi lễ, trò chơi dân gian, thu hút đông đảo du khách, cơ quan truyền hình, báo chí.

1.2.2. Dạy học âm nhạc chính khóa

1.2.2.1. Mục tiêu, yêu cầu giáo dục âm nhạc Trung học cơ sở

Sau khi trường THCS Tân Triều đưa môn Âm nhạc và Mỹ thuật vào dạy chính khóa, BGH đã kịp thời bổ sung, tăng cường cơ sở vật chất, đồ dùng theo đặc thù nghệ thuật. BGH thường xuyên lắng nghe ý kiến đóng góp của GV, HS nhằm cải tiến, đổi mới liên tục các thiết bị điện tử, nhạc cụ. Đến năm học 2021- 2022, trường THCS Tân Triều đã hoàn thiện, đáp ứng đầy đủ hoạt động dạy học âm nhạc chính khóa: sách Âm nhạc 6 (GDPT mới), 7, 8, 9 (sử dụng tái bản GDPT cũ) cùng tài liệu, tranh ảnh minh họa liên quan môn Âm nhạc.

Trong quá trình xây dựng kế hoạch năm học, BGH chú trọng phát huy, khuyến khích giáo viên, học sinh chủ động tự trang bị nhạc cụ phục vụ học tập, hiện nay trường THCS Tân Triều có các loại đàn: Guitar, Ukulele, Mandolin, Melodian, Thanh phách, Mõ.

1.2.2.2. Môn Âm nhạc đang thực hiện tại trường THCS Tân Triều

Thực hiện chỉ thị giãn cách xã hội của UBND thành phố Hà Nội, năm học 2020- 2021 và kỳ I năm 2021- 2022, trường THCS Tân Triều tổ chức khai giảng, dạy học trực tuyến qua phần mềm zoom. Sự chuẩn bị chu đáo phương tiện dạy học là điều kiện đảm bảo tiến độ học tập của HS, các lớp ổn định, đảm bảo đúng tiến độ, kế hoạch đề ra. Dưới đây là quá trình dạy học trực tuyến (phần mềm zoom) môn Âm nhạc 6, 7, 8, 9 chính khóa kỳ I năm học 2021- 2022.

Ở phân môn hát, GV hướng dẫn theo sách, đồng thời mở rộng một số bài học sinh, chọn làn điệu dân ca Việt Nam, bài hát nước ngoài đúng yêu cầu chương trình: bài hát có nội dung, âm vực phù hợp giọng 11- 12 tuổi chú trọng loại nhịp, tính chất âm nhạc đa dạng.

Nghe nhạc: là phân môn liên kết với hát qua kỹ năng nghe hiểu giai điệu trong bài hát. Khi cho HS nghe toàn bộ bài hát qua tiếng đàn phím điện tử, GV mở rộng hình thức cảm thụ qua trình chiếu một số clip hình ảnh, âm thanh ca khúc *Em yêu giờ học hát*.

Đọc nhạc: GV giới thiệu bài đọc nhạc số 1 gam Đô trưởng- C dur qua hình ảnh dòng kẻ nhạc, vị trí cao độ nốt nhạc (tròn) trong gam C dur.

- Khối 7, 8, 9: thực hiện chỉ thị của BGDĐT, phòng GD huyện Thanh Trì, môn Âm nhạc dạy khối 7, 8, 9 năm học 2021-2022 trường THCS Tân Triều triển khai theo chương trình GDPT cũ qua bộ sách Âm nhạc và Mỹ thuật 7, 8, 9 gồm 3 phân môn: hát, nhạc lý và tập đọc nhạc, âm nhạc thường thức, trong đó yêu cầu GV thực hiện quy định [18, tr.5] ghi rõ trong từng phân môn:

Học hát: mỗi lớp học 8 bài hát, riêng lớp 9 học 4 bài. Thông qua học hát các em làm quen cách thể hiện và cảm thụ âm nhạc.

Như vậy, trước khi đại dịch Covid- 19 diễn biến phức tạp, dạy học môn Âm nhạc chính khóa tại trường THCS Tân Triều được GV triển khai theo kế hoạch, tiến độ từng kỳ, năm học. Với lợi thế đầy đủ nhiều loại nhạc cụ, đồng bộ thiết bị điện tử, máy tính, phần mềm âm nhạc, GV đã chủ động, sử dụng linh hoạt tính năng đàn phím điện tử vào nhiều phân môn, giúp HS tiếp thu âm nhạc nhanh, tăng cường cảm thụ. Đây là cơ sở để HS tham gia các hoạt động âm nhạc ngoại khóa, thích học đàn phím điện tử.

1.2.3. Thực trạng dạy học đàn phím điện tử trong hoạt động ngoại khóa

Trên cơ sở dạy học môn Âm nhạc chính khóa, trường THCS Tân Triều khuyến khích HS phát huy năng lực trong hoạt động ngoại khóa, trong đó có đàn phím điện tử, loại nhạc cụ thu hút nhiều HS tham gia. Giai đoạn trước đại dịch Covid- 19 xuất hiện ở Hà Nội (2017- 2019), hàng năm khoảng 20- 30 HS đăng ký học đàn phím điện tử ngoại khóa góp phần đa dạng hình thức sinh hoạt nghệ thuật như vẽ, múa, ca hát.

1.2.3.1. Giáo trình, tài liệu dạy học đàn phím điện tử

Cấu tạo bàn phím của đàn phím điện tử tương đồng với Piano, Piano điện, do đó GV sử dụng nhiều loại sách, giáo trình, tài liệu trong dạy học. Với mục đích phổ cập âm nhạc, giúp HS tăng cường

cảm thụ bài hát, tập đọc nhạc, GV lựa chọn một số ca khúc thiếu nhi trong sách Âm nhạc 6, 7, 8, 9 (chương trình GDPT cũ) bổ sung hòa âm, tiết tấu. Những bài hát chuyển sang đàn phím điện tử diễn tấu giúp HS hứng thú, hăng say luyện tập, nhanh thuộc bài do giai điệu dễ học, dễ nhớ.

1.2.3.2. Hình thức dạy học đàn phím điện tử ngoại khóa

Thực hiện mục tiêu giáo dục phổ thông: phát triển toàn diện trí- đức- thể- mỹ con người Việt Nam, tạo nguồn lực nhân tài phục vụ công cuộc HĐH- CNH, những giờ chính khóa được tập thể CB, GV, HS trường THCS Tân Triều đảm bảo dạy tốt, học tốt, đồng thời đưa buổi sinh hoạt ngoại khóa có ý nghĩa thiết thực, bổ ích, tăng cường thể chất, tinh thần. Cùng nhiều hoạt động TDTT, âm nhạc, múa, vẽ được HS yêu thích, đăng ký tham gia.

Từ năm 2017 đến 2020, CLB đàn phím điện tử sinh hoạt tuần 2 buổi (thứ 4, thứ 7), dưới sự hướng dẫn của GV, HS vừa học đàn vừa học lý thuyết âm nhạc, mục đích giúp HS nhìn bản nhạc, tự tập luyện. Một số em chăm chỉ, học tập tiến bộ, trở thành con ngoan trò giỏi, được thầy cô biểu dương trước toàn trường.

Giữa năm học 2020- 2021, đại dịch Covid- 19 tác động tiêu cực đến đời sống, xã hội. Thực hiện chỉ thị giãn cách của chính phủ, UBND thành phố HN, trường THCS Tân Triều chuyển sang hình thức trực tuyến, sinh hoạt ngoại khóa không tổ chức, các CLB tạm dừng hoạt động trong đó có CLB đàn phím điện tử.

Tóm lại, từ chủ trương, chính sách giáo dục phát triển toàn diện con người Việt Nam trí - đức - thể - mỹ, trường THCS Tân Triều mở rộng nhiều hoạt động ngoại khóa với hình thức sinh hoạt phong phú. Cùng bộ môn thể chất: võ thuật, cầu lông, bóng rổ, bóng đá... trường THCS Tân Triều luôn nhận thức phải nâng cao, đa dạng hóa sinh hoạt tinh thần: vẽ, ca hát, múa. Đây là điểm sáng được BGH duy trì, phát huy qua thành tích HS đạt nhiều giải cao mỹ thuật trước đây, do đó mở lớp đàn phím điện tử ngoại khóa là cố gắng, nỗ lực chung của tập thể GV âm nhạc, từ khi hình thành đến năm học 2021-2022 môn đàn phím điện tử trải qua 3 hình thức: lớp, CLB, phòng học trực tuyến (online).

1.2.3.3. Tổ chức dạy học đàn phím điện tử ngoại khóa

Đàn phím điện tử (Keyboard), Guitar là hai nhạc khí được BGDĐT quy chuẩn đưa vào giảng dạy tất cả cơ sở đào tạo giáo viên âm nhạc phổ thông ở Việt Nam, đồng thời phê duyệt, ban hành 4 cuốn giáo trình dạy học Keyboard, Organ (theo tên gọi giáo trình) của PGS.Xuân Tứ. Tất cả GV âm nhạc trong trường phổ thông: Tiểu học, THCS hiện nay đạt trình độ từ CĐ đến ĐH SPAN, thành thạo 2 kỹ năng đàn (phím điện tử hoặc Guitar) và hát, do đó dạy học đàn phím điện tử ngoại khóa được GV âm nhạc quan tâm, tích cực tham gia với vai trò tổ chức, hướng dẫn HS tiếp thu nghệ thuật diễn tấu.

1.3. Đánh giá tình hình dạy học đàn phím điện tử ngoại khóa

1.3.1. Dạy học đàn phím điện tử theo lớp và Câu lạc bộ

Từ những năm 1980, trường THCS Tân Triều là môi trường phát triển tài năng nghệ thuật, qua hoạt động giáo dục thể chất, tinh thần ngoài giờ chính khóa nhiều HS đạt giải cao mỹ thuật thiếu nhi Thủ đô. Có thể thấy các thế hệ lãnh đạo, quản lý trường luôn coi trọng sinh hoạt ngoại khóa, hàng năm tổ chức các lớp TDTT, vẽ, hát, múa. Năm 2014, lớp đàn phím điện tử đầu tiên ra đời đánh dấu sự thay đổi tích cực nhận thức âm nhạc của tập thể GV, HS. Thực tế cho thấy 10 năm trở lại đây, nhiều trường THCS chủ động ký hợp đồng mời GV âm nhạc bên ngoài vào mở lớp đàn phím điện tử đáp ứng nhu cầu HS. Dạy học đàn phím điện tử THCS trở nên phổ biến, góp phần đa dạng hóa hoạt động ngoại khóa với 2 hình thức: lớp và CLB.

CLB đàn phím điện tử: muốn bài hát THCS diễn tấu lưu loát, âm thanh sạch cần phương pháp bấm phím đúng, chính xác, điều kiện duy nhất đòi hỏi HS luyện tập đúng cách, đảm bảo độ nhạy ngón tay cùng tư duy chơi đàn. Gam, Hanon là giải pháp hiệu quả, phù hợp với người bắt đầu học đàn. Khi GV đưa gam, Hanon vào CLB, quy trình dạy học tiến hành theo các bước (đã nêu phần trên): tập gam, Hanon để ngón tay linh hoạt, thích ứng cường độ di chuyển liên tục trên bàn phím, sau đó chuyển sang bài hát THCS.

1.3.2. Những khó khăn, hạn chế

Khó khăn về cơ sở vật chất, trang thiết bị: do tính đặc thù của dạy học đàn phím điện tử, yêu cầu bắt buộc là địa điểm và đàn, ngoài ra cần nhiều dây và ổ cắm điện để đàn hoạt động.

Những khó khăn khác đến từ yêu cầu chuyển bài hát THCS thành bản nhạc để bổ sung hòa âm, tiết tấu, đảm bảo HS có tài liệu

học tập. Là GV được đào tạo tại trường ĐHSP Nghệ thuật TW, các kỹ năng chép nhạc bằng phần mềm Encore, Finale đã phát huy, trong thời gian ngắn nhóm GV nhanh chóng hoàn thành hàng chục bài sang bản phổ dành cho đàn phím điện tử.

Về hạn chế: như đã trình bày, tâm lý học đàn của HS không ổn định, những tác động bên ngoài như bạn bè chê bai, xa lánh, ghen ghét, đố kỵ luôn xuất hiện, ảnh hưởng tâm hồn, tư tưởng các em.

Khó khăn và hạn chế trong dạy học đàn phím điện tử luôn xuất hiện nhiều tình huống khác nhau, đòi hỏi GV xử lý khéo léo, uyển chuyển, đảm bảo HS yên tâm, thoải mái học tập.

Tiểu kết

Một số khái niệm được giải nghĩa cụ thể, trong đó nhấn mạnh mục đích hoạt động dạy học hình thành kiến thức hiểu biết xã hội, thể giới tự nhiên; trang bị tri thức, kỹ năng cho người học: phẩm chất, nhân cách. Đồng thời, dạy học phản ánh quy luật vận động, phát triển nhân loại theo hướng tiến bộ, văn minh. Từ khái niệm dạy học phổ thông (Tiểu học, THCS, THPT), dạy học âm nhạc THCS là nội dung chính, như tên đề tài luận văn: *Dạy học phím điện tử ngoại khóa tại trường THCS Tân Triều, huyện Thanh Trì, Hà Nội*, giải quyết nội hàm dạy học âm nhạc chính khóa và dạy học đàn phím điện tử ngoại khóa.

Những khái niệm trình bày trong phần đầu chương 1 là điều kiện giới thiệu khái quát trường THCS Tân Triều, nơi lưu giữ nhiều sinh hoạt văn hóa dân gian vùng đất Hà thành, có nhiều HS đạt giải thưởng, thành tích học tập cao của thành phố, huyện, nổi bật là hoạt động mỹ thuật nổi tiếng trong, ngoài nước. Tiếp nối truyền thống, hoạt động hát, múa, đàn ngoại khóa được BGH quan tâm, tạo điều kiện để GV mở lớp, thu hút HS có năng khiếu, ham thích âm nhạc, nhảy múa. Từ năm học 2014- 2015, lớp đàn phím điện tử hình thành, vượt qua bờ ngõ, khó khăn ban đầu, tập thể thầy trò lớp đàn đã cùng nhau cố gắng, nỗ lực vượt qua, duy trì nề nếp học tập, đem lại những kết quả đáng khích lệ. Mặc dù còn nhiều khó khăn, hạn chế, nhưng với tinh thần quyết tâm, thầy trò CLB đàn phím điện tử ngoại khóa trường THCS Tân Triều đã duy trì, phát triển ổn định, tạo niềm tin, phấn khởi cho HS và gia đình.

Chương 2

BIỆN PHÁP NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG DẠY HỌC ĐÀN PHÍM ĐIỆN TỬ TRONG HOẠT ĐỘNG NGOẠI KHÓA

2.1. Các bài kỹ thuật, tiểu phẩm

Như đã trình bày trong chương 1, đến năm học 2017- 2018, BGH trường THCS Tân Triều đồng ý chuyển hình thức lớp đàn phím điện tử ngoại khóa sang CLB, tạo điều kiện thu hút HS tham gia, phát triển năng khiếu diễn tấu đàn, đồng thời nêu yêu cầu đổi mới, nâng cao biện pháp, đảm bảo chất lượng dạy học. Cùng số bài hát THCS, GV bổ sung bài kỹ thuật (Etude), tiểu phẩm Piano, đàn phím điện tử từ nhiều nguồn, đặc biệt áp dụng giáo trình *Hướng dẫn dạy và học đàn Organ* [50;51], *Phương pháp dạy và học đàn phím điện tử* [52;53] của tác giả Xuân Tứ và *Tài liệu Keyboard dùng cho năm thứ nhất hệ ĐHSPAN* [30].

2.1.1. Bài kỹ thuật (Etude)

Thuật ngữ Etude chỉ định loại bài tập trung giải quyết các dạng kỹ thuật phối hợp chuyển động 2 tay. Để diễn tấu nhạc cụ nhuần nhuyễn, điều luyện, bài kỹ thuật là yêu cầu bắt buộc phải học, luyện tập. Trong đào tạo nghệ sĩ biểu diễn chuyên nghiệp, số lượng bài kỹ thuật nhiều, đa dạng, từ đơn giản đến phức tạp, từ dễ (cho người bắt đầu học) đến khó (và rất khó), ngoài ra Etude còn trở thành tác phẩm độc lập, biểu hiện tài năng âm nhạc của người biểu diễn.

2.1.1.1. Bài phối hợp 2 tay

Khác gam, Hanon, bài kỹ thuật phối hợp 2 tay tập trung giải quyết từng bước phương pháp 2 tay cùng chuyển động với 2 yêu cầu khác nhau. Ví dụ kỹ thuật bấm giai điệu trong phạm vi 5 ngón phải, bấm hợp âm nền tay trái.

Phối hợp 2 tay là yêu cầu kỹ thuật cơ bản với người học giai đoạn đầu, có nhiều dạng bài. Trong ví dụ 2, ngoài chuyển động 5 ngón tay phải xuất hiện cách bấm 2 nốt quãng 3 nhằm tăng cường động tác kết hợp ngón, thế tay ghi trên nốt yêu cầu người học đọc, ghi nhớ thành phản xạ. Tay trái là phương pháp bấm hợp âm vào phách mạnh từng ô nhịp, qua đó làm quen mở biên độ bàn tay bấm quãng 8 cuối câu nhạc. Những dấu lặng có chủ đích không để tay trái làm việc liên tục, giảm bớt độ khó cho người học đàn.

Trong phạm vi 5 ngón (chưa thực hiện kỹ thuật luồn ngón), bài kỹ thuật mở rộng tay phải bấm nốt đơn, người học bắt buộc chuyển động liên tục 5 ngón. Giai điệu kết hợp giữa 1 và 2 nốt để ngón tay quen dần tư thế bấm. Tay trái bấm hợp âm nền, chưa dùng khóa fa. Loại kỹ thuật này rất cần thiết cho người bắt đầu học đàn phím điện tử.

2.1.1.2. Kỹ thuật tạo chuyển động ngón tay

Khi diễn tấu trên đàn phím điện tử, chuyển động 2 tay lưu loát là yêu cầu kỹ thuật quan trọng nhất, số lượng Etude nhiều, đa dạng do các nhạc sĩ nổi tiếng thế giới viết, giúp người học nhanh chóng làm chủ toàn bộ kỹ thuật phức tạp, mục đích giải quyết, xử lý hiệu quả tính chất, sắc thái tác phẩm. Trong CLB đàn phím điện tử ngoại khóa, GV chọn những bài kỹ thuật phổ biến, phù hợp trình độ, khả năng HS trường THCS Tân Triều, giúp các em di chuyển ngón tay gọn gàng, không mắc lỗi, diễn tấu tiểu phẩm, đệm hát lưu loát.

Dạng kỹ thuật áp dụng cho HS bắt đầu làm quen đàn với tuyến giai điệu tay phải, âm hình nền giữ nhịp bên tay trái. Khi học kỹ thuật này, HS hiểu và phân biệt sự khác nhau trong lối chơi tay phải, tay trái.

Các dạng kỹ thuật tạo chuyển động ngón tay rất phong phú, giúp GV lựa chọn bài phù hợp cấu tạo bàn tay từng HS. Dưới đây là Etude số 6 (tác giả: Czerny) yêu cầu 2 tay cùng nối tiếp bấm phím tạo giai điệu chuyển động hình sóng, ký hiệu đuôi móc kép quay xuống của tay trái, quay lên là tay phải.

Với HS học đàn từ 1 năm trở lên, bài chuyển động ngón tay có độ khó cao hơn so với HS bắt đầu học. Ở CLB đàn phím điện tử ngoại khóa trường THCS Tân Triều, chủ yếu HS lớp 8, 9, là HS tham gia lớp, CLB từ lớp 6, 7.

2.1.1.3. Bài kỹ thuật vận động ngón tay 4, 5 phải, trái

Từ đặc điểm cấu tạo bàn tay người, ngón út, áp út (số thứ tự là 4, 5) chung 1 cơ vận động, khi bấm phím, ngón 4, 5 phải, trái bị yếu so với ngón 1, 2, 3. Để khắc phục, đảm bảo 5 ngón tạo âm thanh như nhau, các nhạc sĩ đã viết nhiều bài kỹ thuật (Etude) với chủ ý bắt buộc ngón 4, 5 hoạt động nhiều, giúp ngón 4, 5 tăng cường khả năng linh hoạt, nhanh nhạy. Giai đoạn đầu (2014- 2016), do chỉ giao 1 bài cho toàn bộ HS trong lớp cùng tập nên lỗi bấm ngón 4, 5 phổ biến,

tiếng đàn nghe yếu ớt, không rõ. Quá trình lên lớp, GV liên tục chỉnh sửa, đánh mẫu ngón 4, 5 để HS thực hiện theo. Từ năm học 2017-2018, khi tiến hành bổ sung bài kỹ thuật, tiểu phẩm vào chương trình dạy học đàn phím điện tử ngoại khóa giúp HS từng bước khắc phục cách bấm ngón 4, 5, tuy vậy để đạt hiệu quả tốt cần ý thức chăm chỉ, tự luyện tập.

2.1.2. Tiểu phẩm Piano, đàn phím điện tử

2.1.2.1. Những tiểu phẩm quốc tế

Tiểu phẩm Piano do nhiều nhạc sĩ trên thế giới sáng tác rất phù hợp trong dạy học đàn phím điện tử, do cấu tạo bàn phím như nhau nên phương pháp thể hiện, kỹ thuật, sắc thái không khác biệt. Nhằm phát huy, khuyến khích HS THCS Tân Triều làm quen với độc tấu, GV lựa chọn một số tiểu phẩm Piano tiêu biểu đưa vào chương trình dạy học với 2 nội dung: nguyên bản và âm sắc đàn nhạc. Nguyên bản: thể hiện đúng tính chất âm nhạc bằng tiếng Piano. Âm sắc đàn nhạc: sử dụng âm sắc đàn phím điện tử tạo âm hưởng như một đàn nhạc đang hòa tấu, cách làm này đòi hỏi GV biết dựng bài, khai thác tính năng đàn nhằm đạt hiệu quả cao nhất.

2.1.2.2. Tiểu phẩm Piano Việt Nam

Cùng nhiều tiểu phẩm Piano nổi tiếng thế giới, GV lựa chọn hoặc trích đoạn một số tác phẩm Piano do nhạc sĩ Việt Nam sáng tác trên chủ đề dân ca, bài hát thiếu nhi. Mục đích giới thiệu HS CLB đàn phím điện tử ngoại khóa hiểu giá trị, ý nghĩa âm nhạc Việt Nam trong thể loại nhạc đàn. Tiêu biểu như tiểu phẩm Vũ khúc được nhạc sĩ Hoàng Đạm phát triển từ làn điệu Chèo cổ.

2.1.2.3. Tác phẩm đàn phím điện tử do nhạc sĩ Việt Nam sáng tác

Là nhạc khí tích hợp công nghệ số tiên tiến, hiện đại, đàn phím điện tử được nhiều nhạc sĩ Việt Nam quan tâm, tìm hiểu, sáng tác. Tiêu biểu là PSG. Xuân Tứ, người có công phổ cập đàn phím điện tử ở Việt Nam, đồng thời là nhà giáo uy tín, nhạc sĩ sáng tác nhiều tác phẩm. Ngoài những ca khúc thiếu nhi bổ sung hòa âm tay trái, tiết tấu, một số thủ pháp biên tấu, phát triển, mô phỏng phát triển trong tiểu phẩm, ngoài ra các nhạc sĩ còn sử dụng chủ đề giao hưởng, thính phòng nổi tiếng trên thế giới chuyển soạn cho đàn phím điện tử.

2.2. Một số biện pháp nâng cao chất lượng dạy học

2.2.1. Phân loại năng lực

Sau 3 năm (2014- 2017) tổ chức lớp đàn phím điện tử ngoại khóa, GV nhận thấy cần phân loại HS theo năng lực, trình độ. Đây là biện pháp tiên quyết nâng cao chất lượng dạy học, thay đổi tư duy cả lớp học 1 bài. Căn cứ tình hình học đàn trong CLB, GV nhận thấy một số HS bộc lộ năng khiếu chơi đàn, chịu khó luyện tập, phối hợp 2 tay tương đối thuần thục, có khả năng tiến bộ nhanh hơn so với bạn bè. Như đã trình bày trong chương 1, GV phân chia làm 3 nhóm: nhóm 1 đã học từ năm trước; nhóm 2: HS khối 7, 8, 9 bắt đầu tham gia; nhóm 3: HS khối 6 (từ Tiểu học lên THCS) đăng ký học đàn. Cách phân loại theo nhóm giúp GV tập trung hướng dẫn chi tiết hơn, đồng thời chỉ bảo HS các nội dung lý thuyết âm nhạc, xướng âm, mỗi nhóm phát huy tinh thần chủ động luyện tập, hoàn thành bài. Dưới đây là đánh giá năng lực từng nhóm.

2.2.2. Dạy học theo nhóm

2.2.2.1. Nhóm khối 6

Đây là nhóm đầu tiên học đàn phím điện tử, các bước tiến hành dạy được GV chuẩn bị theo kế hoạch, tập trung giải quyết kỹ thuật bấm phím, phối hợp 2 tay, yêu cầu tiếng đàn rõ ràng, mạch lạc. Khối lượng bài gồm 3 phần: chạy gam 2 tay; vỡ và hoàn thiện tốc độ chậm 1, 2 bài Hanon; thuộc, diễn tấu 1 bài hát THCS, tay trái bấm hoà âm và bộ đệm tự động. Trong chương 1 đã trình bày quy trình phân nhóm, giao bài, biện pháp nâng cao chất lượng được GV triển khai giúp HS luyện tập bấm phím thành thạo, cụ thể:

Gam và yêu cầu phối hợp 2 tay đi lên, đi xuống: để ngón tay bấm phím tạo âm thanh rõ, trong buổi học đầu tiên, GV hướng dẫn HS tập bấm 5 ngón, chưa sử dụng luân ngón, các ngón được đánh số từ 1- 5, giúp HS ghi nhớ vị trí ngón, hiểu chữ số ghi trong bài.

Trong 2 năm học (2017- 2019), khối 6 gồm HS chuyển cấp từ Tiểu học lên cần thời gian làm quen hoạt động học tập THCS. Để các em tự tin, thân ái, CLB đàn phím điện tử ngoại khóa là môi trường nghệ thuật tạo điều kiện hòa nhập nhanh. Học đàn là biện pháp rèn luyện đức tính kiên trì, khổ luyện thành tài. Những biện pháp nâng cao chất lượng được GV triển khai trong nhóm khối 6 như: tập gam, Hanon trong giờ đầu trả bài là cơ sở để ngón tay bấm phím thuần

thực, từ đó áp dụng vào bài hát chính khóa, ngoại khóa đem lại kết quả tích cực. Các bài đàn được HS diễn tấu trôi chảy, lưu loát trước gia đình, bạn bè, thầy cô nghe là phần thưởng dành cho GV dạy đàn phím điện tử trường THCS Tân Triều.

2.2.2.2. Nhóm khối 7, 8, 9

So với nhóm khối 6, nhóm khối 7, 8, 9 tiếp thu nhanh hơn, mặc dù lần đầu tiên tham gia CLB đàn phím điện tử. Rút kinh nghiệm từ những năm trước, GV không giao bài hát THCS (như nhóm khối 6) cho nhóm 7, 8, 9, mà tập trung hướng dẫn tập gam, Hanon cùng một số tiểu phẩm đàn phím điện tử do nhạc sĩ Việt Nam sáng tác.

Về gam, Hanon: trong độ tuổi 12- 15, bàn tay, cổ tay HS phát triển phần xạ ngón tay nhạy, cổ tay mềm dẻo, thuận tiện học đàn. Khác nhóm khối 6, gam trong 1 quãng 8, nhóm 7, 8, 9 biên độ gam rộng 2 quãng 8 đi lên, xuống, giúp HS mở cánh tay, chuyển ngón liên tục, phối hợp 2 tay đều đặn, tạo tiếng đàn chắc chắn, to, rõ ràng. Đồng thời tăng độ khó, yêu cầu cao hơn như nốt đen trước, móc đơn sau.

Những biện pháp nâng cao chất lượng dạy học đàn phím điện tử ngoại khóa trong 2 năm học 2017- 2019 là cơ sở thay đổi tư duy GV, HS trong CLB. Với 2 nhóm (khối 6 và khối 7, 8, 9) bắt đầu tham gia học đàn, luyện gam, Hanon giúp các em giải phóng dần ngón tay, tiếng đàn vang rõ hơn, ngón 4, 5 tiến bộ, ít mắc lỗi âm thanh mờ, yếu. Tuy vậy, thời gian học theo nhóm ít nên HS tiếp xúc, làm quen đàn kéo dài, do đó GV chưa thể đưa ra những kỹ thuật cơ bản khác, ảnh hưởng tiến độ hoàn thành tiểu phẩm, trung bình 1 năm học khoảng 3- 4 bài.

2.2.2.3. Nhóm đã học trước

Là nhóm HS tham gia liên tục CLB đàn phím điện tử ngoại khóa, được gia đình mua đàn nên điều kiện tập luyện thuận lợi. So với 2 nhóm bắt đầu học (khối 6 và khối 7, 8, 9), trình độ cơ bản: ghép 2 tay gam trưởng tự nhiên, thứ hòa thanh từ 0- 2 dấu hóa tương đối thành thạo, bài luyện ngón Hanon rõ sắc thái legato, non legato, staccato. Đây là điều kiện thuận lợi để GV tăng độ khó trong luyện gam, Hanon, bổ sung Etude kỹ thuật, tiểu phẩm Piano, đàn phím điện

từ, giúp HS phát triển cách thể hiện đúng tính chất, tốc độ, nội dung âm nhạc từng bài đàn.

Về gam, Hanon: GV tăng cường nhóm tiết tấu, hợp âm rải, hợp âm (có độ khó hơn 2 nhóm mới học), tăng độ nhạy từng ngón, phối hợp 2 tay trôi chảy ở tốc độ chậm, sau đó tăng nhanh dần. Tính phức tạp bài luyện xuất hiện khi thực hiện đi lên, đi xuống ở tốc độ nhanh (Allegretto), nhanh hơn (Allegro) với yêu cầu lưu loát, không vấp.

Như vậy, từ năm học 2017- 2018, GV nhận thức cần nâng cao chất lượng dạy học đàn phím điện tử ngoại khóa trường THCS Tân Triều để HS phát triển ngón tay diễn tấu được những tiểu phẩm khác nhau. Các bài luyện gam, Hanon là nội dung chính giải quyết kỹ thuật cơ bản, để ngón tay nhanh nhạy, chủ động học đàn, tự vỡ bài. Là phần học quan trọng, GV yêu cầu các nhóm đàn trong CLB bắt buộc tập liên tục gam, Hanon qua từng mức độ khác nhau. Với 2 nhóm bắt đầu học, gam, Hanon là bài luyện phối hợp 2 tay, cách di chuyển trên bàn phím còn nhóm đã học là phần nâng cao, phát triển ngón tay nhanh nhạy.

Diễn tấu tiểu phẩm Piano, đàn phím điện tử: khi chuyển từ hình thức lớp sang CLB, biện pháp nâng cao chất lượng dạy học qua việc triển khai tiểu phẩm Piano, đàn phím điện tử thay thế bài hát THCS, giúp HS hiểu ngôn ngữ nhạc không lời, tạo tiếng đàn rõ ràng, mạch lạc, xử lý sắc thái đúng bản nhạc.

Để HS (nhóm đã học) làm quen phương pháp độc tấu (solo), GV tuyển chọn một số bài phù hợp 3 trình độ kỹ thuật (phổ thông): trung bình, khá, rất khá, GV hạn chế hoặc không sử dụng tiểu phẩm có độ khó kỹ thuật.

Đến năm học 2019- 2020, GV đổi mới biện pháp, áp dụng hình thức dạy đàn của trường ĐHSP Nghệ thuật TW, tạo điều kiện HS tiếp thu tốt hơn. Trên tổng số 18 HS, GV phân thành 9 nhóm, mỗi nhóm tập trung 2 HS tương đồng trình độ, khả năng. Cách chia nhóm bước đầu đang đạt kết quả khả quan thi đại dịch Covid- 19 xảy ra, ảnh hưởng sâu sắc đến hoạt động CLB đàn phím điện tử ngoại khóa trường THCS Tân Triều.

2.2.3. Dạy học theo mô hình 2 HS/nhóm

Những biện pháp nâng cao chất lượng dạy học đàn phím điện tử được GV triển khai trong 2 năm học 2017- 2019 đã đem lại hiệu quả tích cực, tuy vậy vẫn tồn tại một số vướng mắc. Cụ thể, sự tiến bộ diễn tấu đàn không đồng đều do từng HS có đặc điểm năng lực âm nhạc riêng. Bài giao cho nhóm chưa phát huy khả năng sáng tạo cá nhân.

Trong tổng số 18 HS, có 8 HS khối 6 (bắt đầu đăng ký tham gia), chia làm 4 nhóm; 4 HS khối 7: 2 nhóm; 4 HS khối 8: 2 nhóm; 2 HS khối 9: 1 nhóm. Trong đó khối 7, 8, 9 là HS đã theo học đàn phím điện tử trong CLB từ những năm trước.

4 nhóm khối 6: là số HS bắt đầu học đàn phím điện tử, qua những buổi làm quen đàn, học chung gam, Hanon tạo cảm giác bấm phím 2 tay, GV kiểm tra khả năng, đánh số thứ tự 4 nhóm: 6a, 6b, 6c, 6d với đặc điểm: 6a phối hợp 2 tay chậm, kỹ thuật luân ngón khó khăn (trong 1 quãng 8); 6b ghép được 2 tay gam C, Hanon ở tốc độ chậm, biết luân ngón 1 quãng 8; 6c ghép 2 tay gam C, Hanon 2 quãng 8, âm thanh nghe đều đặn; 6d giải quyết tốt kỹ thuật luân ngón gam C, Hanon, có thể học Etude kỹ thuật. Những tồn tại: 4 nhóm khối 6 cần bổ trợ liên tục lý thuyết, xướng âm trong giờ học đàn để nhìn bản nhạc tự vỡ bài. Nhóm 6c, 6d bắt đầu giao bài hát THCS, học bấm hòa âm cùng tiết tấu tự động.

2.2.4. Dạy học trực tuyến

Trong mục 2. 2 chúng tôi đã nêu một số biện pháp dạy học đàn phím điện tử như: phân loại năng lực, áp dụng tách nhóm theo mô hình 2HS/nhóm trường ĐHSP Nghệ thuật TW (từ năm học 2019-2020 đến kỳ I 2021-2022). Mục đích so sánh 2 hình thức tổ chức: lớp đại trà, phổ cập với CLB, qua đó, trình bày những điểm mới về nâng cao chất lượng dạy học đàn tại trường THCS Tân Triều. Những chuyên biến rõ ràng khi GV chia 2HS/nhóm: không khí học tập vui vẻ, thoải mái, các em chịu khó luyện tập, phát triển tương đối đồng đều, nhà trường nhận nhiều phản hồi tích cực từ phụ huynh, gia đình HS. Khi hoạt động dạy học đàn thuận lợi thì đại dịch Covid- 19 xảy ra, ảnh hưởng sâu sắc đến CLB đàn phím điện tử ngoại khóa trường THCS Tân Triều.

Khối 6 bắt đầu học (12 HS/6 nhóm): tập trung luyện gam, Hanon phối hợp 2 tay. Phương pháp triển khai: GV đánh mẫu từng thể tay, giải thích cách luân ngón 1, 3, 4 đi lên, đi xuống. Yêu cầu HS thực hiện lại ở tốc độ rất chậm, tự kiểm tra 2 tay, sau đó GV chỉnh sửa thể bấm, vị trí từng ngón.

Khối 8 (9 HS/4 nhóm); 2 Etude luyện tập khác nhau, 1 bài kỹ thuật bấm hợp âm tay phải và trái; 1 bài móc kép chạy nhanh tay phải, tay trái bấm âm hình đệm, 1 tiểu phẩm Piano và 1 sáng tác cho đàn phím điện tử.

Nhóm khối 9 (3 HS/1 nhóm): 1 Etude, 1 tiểu phẩm Piano, 1 bài đệm hát.

2.3. Đệm hát

2.3.1. Bài hát chính khóa Trung học cơ sở

Những bài hát chính khóa trong sách Âm nhạc 8, 9 có giai điệu quen thuộc, dễ nhớ, GV dạy HS chọn hợp âm, tiết tấu tay trái, tạo câu mở đầu, kết. Để HS làm quen phương pháp đệm hát, GV giới thiệu cách chọn tiết tấu, bấm hợp âm tay trái, âm hình đơn giản tay phải cho nhóm khối 8, mở rộng nội dung với khối 9 ngoài chọn hợp âm, tiết tấu còn xây dựng câu dạo đầu, kết.

Đệm ca khúc: tính chất âm nhạc trong chương trình THCS được biên tập, tuyển chọn phù hợp tâm lý, độ tuổi HS, thuận tiện dạy học đệm hát. Như đã nêu, GV hướng dẫn nhóm khối 8 giới hạn trong cách chọn tiết tấu, bấm hợp âm tay trái để phần đệm tự động nghe rõ từng track (kênh) nhạc cụ.

2.3.2. Bài hát ngoại khóa

Bên cạnh những bài hát chính khóa THCS đưa vào dạy học đệm, một số bài hát thay thế, bổ sung trong sách Âm nhạc 8, 9 (sử dụng trong giờ sinh hoạt ngoại khóa) được GV giao cho HS chủ động tìm hiểu, mở rộng cách đệm hát trên đàn phím điện tử. Nội dung, tính chất âm nhạc trong phụ lục được nhóm tác giả biên soạn sách Âm nhạc nêu rõ: *đây là các bài hát có thể thay thế* [21, tr.70], đồng thời gợi ý để GV tìm kiếm, sử dụng một số ca khúc thiếu nhi sáng tác gần đây, giúp HS trải nghiệm các dạng nhịp điệu, lời ca mới xuất hiện, được giới trẻ yêu thích.

Đệm hát là biện pháp quan trọng nâng cao chất lượng dạy học đàn phím điện tử ngoại khóa trường THCS Tân Triều, qua học đệm

HS hiểu, vận dụng một số kỹ năng: khai thác hiệu quả tính năng hiện đại, biết cách ghi, thu nhạc. Từ mục đích phổ cập âm nhạc, trong phạm vi THCS, GV sử dụng bài hát, làn điệu dân ca (chính khóa, ngoại khóa) trong sách Âm nhạc 8, 9 để dạy đệm. Căn cứ năng lực, trình độ, trong 3 năm học 2018- 2021 nhóm HS khối 8, 9 bắt đầu học đệm. Với nhóm khối 8, GV hướng dẫn nhóm khối 8 cách chọn tiết tấu, thế tay bấm hợp âm, bật chức năng fill (chèn, chêm, đảo nhịp) tạo bài đệm sinh động. Nhóm khối 9 được GV hướng dẫn cách dạo đầu, kết qua 2 cách: nhắc lại và sử dụng chất liệu chính. Mặc dù còn bỡ ngỡ nhưng được sự động viên của GV, các em đã cố gắng học, có thể đệm một số tiết mục hát trong sinh hoạt ngoại khóa trường THCS Tân Triều.

2.4. Thực nghiệm sư phạm

2.4.1. Mục đích thực nghiệm

Kết thúc đợt dịch Covid- 19 lần thứ 3 (tháng 2/2021), trường THCS Tân Triều tổ chức HS quay trở lại trường tiếp tục học tập, chuẩn bị kết thúc năm học 2020- 2021. Trong bối cảnh đó, GV dạy đàn phím điện tử ngoại khóa tiến hành thực nghiệm đối chứng 2 phương pháp dạy học: trực tiếp (offline) và trực tuyến (online) nhằm đánh giá thuận lợi, khó khăn, phát huy ưu điểm, rút kinh nghiệm những hạn chế tồn tại, giải quyết kịp thời những vướng mắc tâm lý HS. Xây dựng, tạo mối quan hệ chặt chẽ với gia đình các em, khuyến khích, giải tỏa lo âu, căng thẳng khi HS không thể sinh hoạt, học tập bình thường.

2.4.2. Đối tượng thực nghiệm

Gồm 10 HS CLB đàn phím điện tử ngoại khóa trường THCS Tân Triều, phân làm 2 nhóm có trình độ tương đương (đã học đàn 1 năm trở lên).

- Giáo viên thực hiện: Bùi Văn Đạt

Nhóm HS thực nghiệm được GV dạy trực tiếp tại trường (offline):

- Nguyễn Văn Lễ
- Lê Hoài Bảo
- Đỗ Mạnh Dũng
- Trần Thu Hương
- Nghiêm Bá Hoàng

Nhóm HS đối chứng (học online):

- Lương Thị Hải
- Đoàn Văn Thuận
- Phạm Như Cương
- Đoàn Như Hải
- Nguyễn Thị Tuyết

2.4.3. Nội dung thực nghiệm

Hai nhóm; thực nghiệm, đối chứng được giao tiêu phẩm đàn phím điện tử: Sóng sông Đa Nuyup [PL1.tr.105]. GV dạy theo 2 phương pháp: trực tiếp (offline) và trực tuyến (online).

2.4.4. Thời gian, địa điểm tổ chức thực nghiệm

Thời gian thực nghiệm: từ 10/3/2021 đến 10/4/2021.

Địa điểm: dạy trực tiếp nhóm thực nghiệm tại CLB trường THCS Tân Triều. Dạy trực tuyến (online) nhóm đối chứng trong phòng zoom.

2.4.5. Đánh giá kết quả thực nghiệm

Tiêu chí đánh giá kết quả thực nghiệm:

Loại giỏi (9- 10 điểm): trình diễn lưu loát, trôi chảy tiêu phẩm, đúng tốc độ, sắc thái, kĩ năng sử dụng bộ đệm tự động, bấm chính xác hợp âm tay trái.

Loại khá (8- 8,9 điểm): trình diễn không vấp vấp, ở tốc độ vừa phải.

Thang điểm trung bình khá (7- 7,9 điểm): trình diễn còn mắc lỗi, vấp vấp một số chỗ, tạo âm sắc chưa rõ.

Thang điểm trung bình (5- 6,9 điểm): trình diễn vấp vấp, mất bình tĩnh, chưa xử lý sắc thái tiêu phẩm.

Thang điểm yếu (dưới 5 điểm): chưa thuộc bài, trình diễn vấp vấp, mắc nhiều lỗi kỹ thuật.

Đánh giá, kết quả:

Về đánh giá: sau 4 tuần tổ chức tiến hành thực nghiệm dạy học trực tiếp (offline), trực tuyến (online), 2 nhóm HS đã trình diễn tiêu phẩm đàn phím điện tử: Sóng sông Đa Nuyup [PL1, tr.105] như sau:

Nhóm HS thực nghiệm (offline): được GV làm mẫu trên đàn trong giờ học nên hiểu nhanh, thực hiện chính xác sắc thái, biết luyện tập nhiều lần những chỗ khó, phối hợp bấm hợp âm cùng bộ đệm tự

động lưu loát, ít mắc lỗi. Trình diễn tiêu phẩm trôi chảy, có 3 HS chọn âm sắc tạo hiệu quả âm thanh như một dàn nhạc đang diễn tấu.

Nhóm đối chứng (online): GV hướng dẫn qua zoom gặp nhiều hạn chế, cụ thể: không thể đánh mẫu trên đàn để HS thực hiện lại, do đó HS hiểu chậm, luyện tập sai, mắc lỗi ngón tay, thế bấm hợp âm. Đường truyền Internet không ổn định gây khó khăn tương tác giữa GV và HS. Những yêu cầu xử lý sắc thái, tập đúng ký hiệu ghi trong tiêu phẩm, HS chưa làm tốt, GV phải hướng dẫn nhiều lần, gây tâm lý ức chế trong quá trình dạy và học.

Kết quả: nhóm thực nghiệm (offline) tiến bộ nhanh, hiểu kỹ và thể hiện tiêu phẩm tốt hơn nhóm đối chứng (online). Qua đó, GV nêu những điểm lưu ý, điều chỉnh, bổ sung trong một số nội dung sau:

- Dạy học đàn phím điện tử ngoại khóa cho HS THCS trường Tân Triều cần áp dụng phương pháp trực tiếp (offline) đặc thù để thầy trò tương tác liên tục, chặt chẽ trong giờ lên lớp.

- Ưu điểm dạy học trực tiếp giúp HS hiểu bài nhanh, thực hiện luyện tập đúng hướng dẫn của GV.

- Môi trường dạy học trực tiếp (offline) đàn phím điện tử rất quan trọng giúp HS phát triển kỹ năng chơi đàn, là điều kiện tối ưu để GV triển khai phương pháp thị tấu, đánh mẫu trước, HS làm theo.

- Khi dạy học trực tuyến (online), GV không thể đánh mẫu trước, do đó HS gặp khó khăn trong thực hiện luyện tập, hoàn thành bài.

- Đường truyền Internet, phương tiện thu nhận trực tuyến (Iphone, Laptop, Ipad...) ảnh hưởng tích cực, tiêu cực đến quá trình dạy và học online. Những hiện tượng chớp, giật, mất hình, tiếng không rõ thường xuyên xảy ra, tác động xấu đến tâm lý thầy, trò.

- Trong điều kiện học online, tài liệu học đàn chuyển sang file ảnh luôn mờ, không rõ dòng kẻ, nốt nhạc, cản trở HS tập luyện, hoàn thành bài.

Qua thực nghiệm 2 phương pháp dạy học trực tiếp (offline), trực tuyến (online), những khó khăn, hạn chế bộc lộ rõ, trong đó cần giải pháp dạy học cho đối tượng HS lần đầu tiếp xúc đàn phím điện tử nhưng chưa học lý thuyết âm nhạc, xướng âm. Qua đó, GV lập kế hoạch, hướng dẫn HS học đàn kết hợp học kiến thức âm nhạc, đây là biện pháp điều chỉnh phù hợp điều kiện giãn cách xã hội, đồng thời

khuyến khích, động viên HS ổn định tư tưởng, yên tâm, thoải mái. Đầu tháng 11/2021, ảnh hưởng dịch bệnh Covid- 19 kéo dài, trường THCS Tân Triều áp dụng hình thức trực tuyến (online), tuy vậy tất cả HS mong đến trường, được học tập, sinh hoạt bình thường, đồng thời tiếp tục tham gia CLB đàn phím điện tử ngoại khóa.

Dưới đây là bảng đánh giá kết quả 2 nhóm thực nghiệm, đối chứng:

Tiểu kết

Những biện pháp nâng cao chất lượng dạy học đàn phím điện tử ngoại khóa tại trường THCS Tân Triều được GV tiến hành nhằm cải tiến hình thức tổ chức lớp đại trà, phổ cập, chuyển sang dạy học theo nhóm trình độ.

Bên cạnh đưa Etude, tiểu phẩm vào dạy đàn, GV chủ động hướng dẫn đệm hát, giúp HS hiểu cách đệm qua 2 nội dung: chọn tiết tấu, bấm hợp âm phối hợp bộ đệm tự động và xây dựng câu dạo đầu, kết bài. Các bài đệm được HS khối 8, 9 tiếp thu nhanh, một số em bắt đầu biết cách đệm ca khúc THCS và làn điệu dân ca.

Đến năm học 2019- 2020, nhằm đổi mới hơn nữa, GV đã áp dụng mô hình 2HS/nhóm của trường ĐHSP Nghệ thuật TW, mục đích phát huy tối đa năng lực cá nhân, phát triển nhanh hơn nữa trình độ kỹ thuật, tiếp thu linh hoạt các dạng tiểu phẩm khác nhau. Hình thức phân nhóm nhỏ đang hoạt động tốt thì năm học 2020- 2021 đại dịch Covid- 19 xảy ra, gây xáo trộn, ảnh hưởng nặng nề đến tình hình học tập của HS THCS Tân Triều. Chuyển đổi trạng thái từ trực tiếp (offline) sang trực tuyến (online) là điều kiện bắt buộc, được sự đồng ý của BGH, gia đình HS, CLB đàn phím điện tử ngoại khóa tiếp tục hoạt động đem lại niềm vui, phấn khởi, giải tỏa ức chế tâm lý HS. Để sáng tỏ 2 phương pháp dạy học: trực tiếp (offline) và trực tuyến (online), GV tổ chức tiến hành thực nghiệm sư phạm, qua đó đánh giá kết quả đạt được, từ đó rút ra bài học kinh nghiệm trong dạy học đàn phím điện tử ngoại khóa.

KẾT LUẬN

Thực hiện chủ trương, chính sách phát triển toàn diện con người Việt Nam, các trường phổ thông từ Tiểu học đến THPT chú trọng xây dựng nhiều hình thức sinh hoạt ngoại khóa nhằm tăng cường vận động thể chất, phát triển trí tuệ qua hoạt động TDTT, văn hóa, văn nghệ. Thuộc hệ thống giáo dục phổ thông thành phố Hà Nội, trường THCS Tân Triều, huyện Thanh Trì là đơn vị có truyền thống phát hiện, bồi dưỡng HS năng khiếu nghệ thuật, minh chứng cụ thể từ những năm 80 thế kỷ XX, HS trường THCS Tân Triều đã đạt giải vẽ tranh trong, ngoài nước. Đến năm học 2014- 2015, BGH phê duyệt mở lớp đàn phím điện tử ngoại khóa đem lại niềm vui, phấn khởi HS toàn trường.

Xuất phát từ mục đích phổ cập nghệ thuật âm nhạc ngoài giờ chính khóa, tạo điều kiện HS trường THCS Tân Triều chủ động tham gia học đàn phím điện tử. Trong giai đoạn 2014- 2017, hình thức lớp thu hút nhiều HS đăng ký, là cơ sở để GV rút kinh nghiệm, cải tiến, nâng cao chất lượng dạy học. Từ năm học 2017- 2018, mô hình CLB đàn phím điện tử ngoại khóa thay tổ chức lớp đã đem lại hiệu quả tích cực. Căn cứ năng lực HS, GV phân chia 3 nhóm: nhóm HS khối 6 và khối 7, 8, 9 là 2 nhóm đầu tiên tiếp xúc đàn, nhóm còn lại gồm HS đã học trước. GV bổ sung gam, bài kỹ thuật (Etude), tiểu phẩm Piano, đàn phím điện tử vào chương trình, giúp HS hiểu, nắm vững phối hợp 2 tay, cách bấm hợp âm, khai thác tính năng nhạc cụ, chủ động diễn tấu tiểu phẩm. Đây là biện pháp nâng cao chất lượng dạy học đàn phím điện tử, góp phần hoàn thiện kỹ năng chơi đàn của HS trường THCS Tân Triều. Đến năm học 2019- 2020, GV áp dụng mô hình 2HS/nhóm của trường ĐHSP Nghệ thuật TW, tạo điều kiện phát triển năng khiếu biểu diễn, đệm hát trên đàn phím điện tử.

Tóm lại, lớp (sau này là CLB) đàn phím điện tử ngoại khóa từ năm học 2014- 2015 đến nay đã duy trì, phát triển, là nhân tố tích cực, góp phần vào hoạt động nghệ thuật trường THCS Tân Triều. Mặc dù đại dịch Covid- 19 đang diễn biến phức tạp, tác động tiêu cực đến sinh hoạt ngoại khóa, nhưng thầy trò CLB đàn phím điện tử vẫn tương tác, tiếp tục hoạt động dạy và học, giúp HS tin tưởng, phấn khởi, giữ vững tinh thần học tập trong năm học 2021- 2022.